

Р Е Ц Е Н З И Я

**от доц. д-р Николай Атанасов Марин,
преподавател в Югозападния университет „Неофит Рилски“ –
Благоевград,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна
степен „доктор“**

**в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни
науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма
„Международно право и международни отношения“**

Автор: Илиан Колев Точев

**Тема: „Ролята на националните парламенти в законодателния процес на
Европейския съюз преди и след Договора от Лисабон“**

Научен ръководител: доц. д-р Николай Попов

I. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № 1017/27.04.2018 г. на Ректора на ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград, съм определен за вътрешен член на научното жури по процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Илиан Колев Точев в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“.

Докторантът Илиан Колев Точев е роден на 28 април 1967 г., завършил е специалност „Право“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Същият притежава солиден професионален опит като юрисконсулт в редица търговски дружества, като ръководител и правен експерт в органите на местното самоуправление и държавната администрация, а понастоящем е и адвокат към Софийска адвокатска колегия.

Илиан Точев е зачислен със заповед № 3242/18.11.2013 г. на ректора на ЮЗУ „Н. Рилски“ като докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Международно право и международни отношения“ на Правно-историческия факултет, с научен ръководител доц. д-р Николай Попов. Докторантът е изпълнил успешно и в срок всички дейности във връзка с обучението си по докторската програма.

Представените за защита дисертационен труд и автореферат към него отговарят на нормативните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ "Н. Рилски". По темата на дисертационното изследване докторантът е разработил една книга и две статии, една от които е публикувана в специализираното научно списание „Общество и право“.

II. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на тема: *„Ролята на националните парламенти в законодателния процес на Европейския съюз преди и след Договора от Лисабон“* е в общ обем от 220 страници, включващ съдържание, увод, три глави, 5 (пет) приложения, заключение и използвана литература. Структурата на дисертацията е правилно изградена като всяка от главите съдържа тематично обособени раздели и точки. Библиографията включва общо 180 литературни източника, от които 33 на български език, 147 на чужд език и 20 интернет източника, направени са 119 бележки под линия. При разработването на дисертационния труд са използвани правен, политологичен, сравнителен и исторически анализ. Осезателно е застъпен сравнителноправният и международноправният метод на изследване в техния исторически аспект.

Темата на дисертационния труд е актуална, тъй като запълва една празнота в българската правна наука относно промяната на обществените отношения, свързани с ролята и мястото на националните парламенти във функционирането на ЕС. Като обект на изследването е посочен парламентаризмът в ЕС, а негов предмете въздействието на европейската интеграция върху парламентарната практика в ЕС.

Докторантът Илиан Точев е анализирал значителна по обем научна литература като е извършен сравнителноправен анализ на правомощията на националните парламенти в законодателния процес на ЕС преди и след приемането на Договора от Лисабон. В този смисъл е отчетено нарастващото влияние на законодателните органи на страните членки при взимането на решения на наднационално ниво.

В глава първа „Ролята на националните парламенти в законодателния процес на ЕС преди Договора от Лисабон“ е направена обща характеристика на системата на Европейския съюз и парламентарната демокрация, обхвата и въздействието на парламентарния контрол, разгледани са неговите функции по отношение моделите на взаимодействие между националните парламенти и Европейския съюз.

В рамките на **раздел 1.1.** „Възникване на парламентарното управление“ докторантът посочва мирът и желанието за сътрудничество между държавите в Европа като основни мотиви за обединение и интеграция между тях. Изследват се задълбочено английският и френският парламентарен опит и техният принос за развитието на парламентаризма в Европа. В исторически аспект се проследява развитието на парламентаризма през различните му етапи. Ранният парламентаризъм се определя като дуалистичен, поради зависимостта на правителството от монарха и парламента. След Втората световна война започва времето на съвременния /рационализиран/ парламентаризъм, при който се засилва ролята на правителството. Намирам, че в тази си част изложението е прекалено подробно като ненужно се проследяват общоизвестни исторически факти.

Докторантът свързва развитието на парламентарната демокрация с еволюцията на конституциите, която се представя чрез конституционни поколения и вълните в тях. Приносен характер има посочването на значението на тази взаимовръзка за бъдещото развитие на европейската демокрация.

В **раздел 1.2.** „Системата на Европейския съюз“ от глава първа докторантът анализира многообразието на участниците в европейския политически процес и тяхното взаимодействие на много нива, което, според него, води до продължаващо сближаване на националните и общностните инструменти, където главните участници в държавите членки се опитват да постигнат по-голяма ефективност в подготовката, взимането и изпълнението на решения чрез европейските институции.

В **раздел 1.3.** „Европейският съюз и парламентарната демокрация“ от глава първа докторантът изследва основните принципи на парламентарната демокрация и тяхното значение за Европейския съюз и националните парламенти. Ключовото възприятие на европеизацията е, че европейският политически процес отключва институционалната адаптация на страните членки, променя местните правила и междуинституционалната размяна на мнения и средства за справяне с изискванията за ефективно участие в европейското управление.

Илиан Точев аргументирано достига да извода, че същността на ЕС се крие в многопластова система на управление и като следствие – във възможностите и предизвикателствата за създаване на специфичен вид парламентарно управление в рамките на европейския институционален дизайн и неговата динамика. Възприемайки концепцията на многопластово и с голям брой участници управление, може да се приеме, че Европейският парламент и националните парламенти са като два законодателни ешелона, които се опитват да запълнят парламентарната празнина в европейското

управление.ЕС се счита за централна арена на транснационално взаимодействие и наднационално решаване на проблеми. Неговите институции регулират политиките чрез широк кръг от политически инструменти и процедури в разнообразни политически области с различен обхват.

В раздел 1.4. „Обхват и въздействие на парламентарния контрол“ от глава първа са изследвани различните системи на организация на парламентарния контрол по европейските въпроси в националните парламенти, както и възможностите за оценка на ефективността на този контрол. Обобщено е, че ролята на националните парламенти в Европейския съюз се базира на принципите на демокрацията, а всички системи на парламентарен контрол се базират на принципа на отговорността на правителството и неговите министри, който е основополагащ.

Контролът на националните парламенти по отношение на нормотворческия процес в Европейския съюз е базиран на идеята, че правителствата зависят изцяло от парламентарната подкрепа и трябва да получават одобрение за действията си от националните парламенти. Споделям тезата на докторанта, че парламентите прилагат принципа на отговорността на правителството пред тях, като се опитват да засилват методите на ех анте контрола с цел да инфилтрират народната воля в нормотворческите процеси в Европейския съюз, както и като държат отговорни министрите за техните действия по европейските въпроси.

В глава втора „Ролята на националните европейски парламенти в законодателния процес на Европейския съюз след Договора от Лисабон“ се анализират правомощията и методите на влияние на националните парламенти в европейската политическа система, интеграцията на националните парламенти в европейския законодателен и демократичен процес, както и междупарламентарното сътрудничество

В раздел 1.1. „Правомощия и методи на влияние на националните парламенти в европейската политическа система“ авторът анализира ролята на националните парламенти в европейския политически процес на две плоскости: на европейско и национално равнище.

В раздел 1.2. „Интеграция на националните парламенти в европейския законодателен и демократичен процес“ се посочва новата роля на националните парламенти в европейската институционална рамка, която не се определя единствено от протоколите, директно отнасящи се за тях, но и от общите систематични иновации, като консолидацията на европейските компетенции, каквито са националните правомощия, делегирани на европейските институции, но одобрени от националните правителства, а където е необходимо от националните парламенти.

В **раздел 1.3.** „Междупарламентарно сътрудничество“ се разглеждат различните форми на междупарламентарно сътрудничество между националните парламенти на държавите членки на Европейския съюз. Тук е посочена ролята на създадената през м. май 1989 г. Конференцията на Комисиите по европейски въпроси към парламентите на държавите-членки на Европейския съюз (COSAC), която предвижда провеждането на срещи два пъти в годината с по шест представители от всеки парламент. Основната задача на COSAC е увеличаването на контрола от страна на националните парламенти върху европейските процеси чрез регулярен обмен на информация, добри практики и мнения между комисиите по европейски въпроси от националните парламенти и Европейския парламент.

В **глава трета**, „Демократичната легитимност на Европейския съюз“ се разглеждат парламентарният контрол по европейските въпроси в Република България, спазване на принципа на субсидиарност на европейско равнище и модели на парламентарно участие в европейския законодателен процес.

В **раздел 1.1.**, „Парламентарен контрол по европейските въпроси в Република България и приносът на националните парламенти за европейската легитимност в процеса на вземане на решения на европейско равнище“ са анализирани подробно четири нива на участие на националните парламенти в европейския политически процес, които представляват интерес за международноправната теория.

В **раздел 1.2.**, „Принципът на субсидиарност“ е разгледан механизмът за контрол от страна на националните парламенти относно спазването на принципа на субсидиарност при приемането на проектоактовете на Европейската комисия. Обобщено е, че броят на становищата на националните парламенти, свързани с проекти на законодателни актове на европейските институции, са се увеличили чувствително след Лисабонския договор, а също и срещите между европейските и националните парламентарни комисии.

Внимание заслужава извършеният в **раздел 1.3.**, „Модели на парламентарно участие в европейския законодателен процес“ от глава трета анализ на три основни модела на участие на националните парламенти в европейския законодателен процес, а именно: документален подход; процедурен подход; смесен подход от двата модела. Според автора, обхватът и интензитетът на това взаимодействие варира в зависимост от конституционните устройства на отделните държави. Изведен е изводът, че влиянието на Договора от Лисабон върху взаимоотношенията между националните парламенти и правителствата увеличава демократичната легитимност на процеса на вземане на решения.

III. Основни научни и научноприложни приноси на дисертационния труд

Дисертационното изследване показва, че докторантът познава много добре разглежданата материя и навлиза в научната полемика като излага аргументи и отстоява собствени възгледи. Научноприложното значение на рецензирания труд се състои в множеството предложения за усъвършенстване на правната уредба относно участието на българските представители в Европейския парламент в процеса по обсъждане и приемане на решения от Народното събрание на РБ по въпросите на Европейския съюз.

Като основни приносни елементи на дисертационния труд се открояват следните теоретични и научноприложни обобщения:

1. Разкрита е спецификата на взаимодействието между националните парламенти и Европейския съюз.
2. Представени са отделните линии в развитието на парламентарния контрол при разглеждането на европейски въпроси от националните парламенти на страни членки на ЕС.
3. Разкрити са съвременните особености и взаимовръзки между глобализация и демократичен дефицит при вземане на решения на наднационално равнище.
4. Докторантът е обосновал редица предложения de lege ferenda за усъвършенстване на правната уредба на парламентарния контрол по европейските въпроси в Република България, а именно:

✚ Текстът на чл.129 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание (ПОДНС) следва да бъде допълнен с алинея втора и трета : „(2) непосредствено след внасянето на доклада по чл.128, всеки член на Европейския парламент от Република България, може да внесе в Народното събрание писмено становище по доклада.“, „(3) становищата по ал.2 се разглеждат от Комисията по европейските въпроси и контрол по европейските фондове преди изслушването по чл.128 на министър-председателя или заместник министър-председателя.“

✚ В текста на чл.118 от ПОДНС следва да се добави алинея шеста: „(6) в срока по ал.2, всеки член на Европейския парламент от Република България, може да внесе в Народното събрание писмено становище по проекта на Годишна работна програма на Народното събрание по въпросите на Европейския съюз. Становището се взема предвид от Комисията по европейските въпроси и контрол на европейските фондове в срока по ал.3.“

✚ В текста на чл.121 от ПОДНС следва да се добави алинея пета:“(5) всеки член на Европейския парламент от Република

България, може да внесе в Народното събрание писмено становище по проектите на актове на институциите на Европейския съюз, становището се разглежда по реда на ал.1.“

IV. Критични бележки и препоръки

Не споделям изразеното от докторанта становище на стр. 101 от дисертацията, че проблемът с дефицита на демокрация в Европейския съюз ще се разреши чрез превръщането на ЕС във федерална държава. Умелото съчетаване на междуправителствения и общностния (съюзния) подход също може да способства за намаляване на демократичния дефицит при вземане на решения в ЕС.

V. Заключение

Предложеният за защита дисертационен труд показва, че Илиан Точев притежава задълбочени теоретични познания и способност за самостоятелни научни изследвания в областта на докторската програма. Дисертационното изследване представлява интерес както националната, така и за международноправната теория и практика. Същото съдържа достатъчно научни приноси и аргументирани предложения за усъвършенстване на действащото законодателство, които заслужават внимание.

Рецензираният научен труд отговаря на изискванията на чл.6, ал.3 от ЗРАСРБ, чл. 27 от ППЗРАСРБ и чл. 53 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ “Неофит Рилски“, с оглед на което давам положителната си оценка за присъждането на Илиан Колев Точев на образователната и научна степен „доктор“ по 3.6 Право (Международно право и международни отношения).

25.05.2018 г.

Гр. Благоевград

РЕЦЕНЗЕНТ:

/Доц. д-р Николай Марин/